

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ELEŞTİREL DÜŞÜNME TUTUMLARI İLE ALGILADIKLARI MESLEKİ ETİK İLKELERİN İNCELENMESİ

Nilgün SAKAR*

Birsel AYBEK**

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ile algıladıkları mesleki etik ilkelerin bağımsız değişkenlere (cinsiyet, sınıf düzeyi, bölüm) göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek, aynı zamanda da öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ile algıladıkları mesleki etik ilkeleri arasındaki ilişkiyi saptamaktır. İlişkisel tarama modelindeki betimsel araştırmanın evrenini 2013-2014 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde okuyan öğretmen adayları oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise random yoluyla seçilen 560 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu", Özelçi (2012) tarafından geliştirilen "Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği" ve Manolova (2011) tarafından geliştirilen "Mesleki Etik İlkeler Ölçeği" olmak üzere üç farklı ölçme aracından yararlanılmıştır. Verilerin analizinde Pearson Moment Korelasyon Analizi, Mann Whitney-U ve Kruskal Wallis teknikleri kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre:

1. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ile algıladıkları mesleki etik ilkeleri arasında pozitif yönde, düşük düzeyde, anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
2. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları:
 - Cinsiyete ve sınıf düzeyine anlamlı olarak farklılaşmamaktadır.
 - Bölümlere göre, elde edilen toplam puan bağlamında "İngilizce Öğretmenliği" ve "Türkçe Öğretmenliği" bölümü lehine anlamlı olarak farklılaşmaktadır.
3. Öğretmen adaylarının algıladıkları mesleki etik ilkeler:
 - Cinsiyete göre, ölçekten elde edilen toplam puan ve alt ölçeklerden elde edilen puanlar bağlamında "kız" öğrenciler lehine anlamlı olarak farklılaşmaktadır.
 - Sınıf düzeyine ve bölümlere göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eleştirel düşünme, eleştirel düşünme tutumu, etik, mesleki etik, öğretmen adayları

ANALYSIS OF THE CRITICAL THINKING ATTITUDES AND THE PRINCIPLES OF PROFESSIONAL ETHICS PERCEIVED OF PROSPECTIVE TEACHERS

ABSTRACT

The main purpose of this research is to identify any difference in prospective teachers' critical thinking attitudes and their perceived professional ethical principles with regards to independent variables (gender, class level, department). In addition to this goal this research also aims to assess the relation between their critical thinking

*Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Programları ve Öğretim, nil_sakar_89@hotmail.com

**Yrd.Doç.Dr., Eğitim Fakültesi, Eğitim Programları ve Öğretim, baybek@cu.edu.tr

attitudes and their perceived professional ethical principles of prospective teachers'.

The descriptive research uses the relational screening model and its population consists from students who are studying in the Cukurova University Faculty of Education. In addition, the sample constitutes 560 prospective teachers who were randomly selected. During data collection process, three different assessment instruments including "Personal Information Form" developed by the researcher, "Critical Thinking Appraisal" which was developed by Özelçi (2012) and "Code of Professional Ethics Scale" developed by Manolova (2011). Mann Whitney-U, Kruskal Wallis and Pearson Correlation analysis were used with a view to analyzing the data. Based upon the research findings;

1. There is a significant and positive relationship between critical thinking attitudes and perceived professional ethical principles of the prospective teachers.
2. Prospective teachers' critical thinking attitudes:
 - Do not differentiate significantly with regards to gender, class level.
 - Do differentiate significantly with regards to their department of study and the context of overall points, and does favor "English Teaching" and "Turkish Teaching" than other departments.
3. The perceived professional ethical principles of the prospective teachers:
 - Do differentiate significantly with regards to gender and favors "female" students with the context of points gathered in the overall survey and the subsurvey points.
 - Don't differentiate significantly with class level, departments.

Keywords: Critical thinking, attitude towards critical thinking, ethics, professional ethics, prospective teachers

Giriş

Küreselleşen dünyada bilginin hızla yayıldığı bir toplumda bilgilerin kontrol altına alınması önemli bir sorunu beraberinde getirmiştir. Gelişen ağ toplumunda ilgili, ilgisiz, doğru ve yanlış bilgiler birbirine karışmakta ve bu bilgiler toplum tarafından sorgulanmadan benimsenmektedir. Geleceğin güvenilir ve doğru bilgilere sahip bireylerini yetiştirmede bu durum önemli bir sorun teşkil etmektedir (Demir ve Uluçınar, 2012).

Günümüz toplumunda karşılaşılan birçok sorunun çözümünde eğitim çare olarak görülmektedir. Toplumdaki yolsuzlukların, etik sorunların, duyarsız yurttaşlığın çözümünde ilk akla gelen yol eğitim olmaktadır (Doğanay, 2010). Eğitim işi, insan gereksinimlerinin çokluğu ve çeşitliliğine bağlı olarak gün geçtikçe zorlaşmakta, kazanılan her yeni beceri hemen arkasından kazanılması beklenen bir ya da birkaç yeni beceriyi öğrenmeyi gerektirmektedir. Günümüz eğitim kurumlarının önemi, eğitimin yaşam boyunca devam etmeye başlamasıyla birlikte artmaya başlamıştır (Seferoğlu ve Akbıyık, 2006).

Eğitim sürecinden bireyleri içinde yaşadıkları toplumun normlarına, değerlerine ve kurumlarına uyum sağlaması yolunda toplumsallaştırması beklenirken, aynı zamanda onlara neyi, niçin ve nasıl öğrenmesi gerektiğini bilme, yeni bilgiler üretme, öğrendiği bilgileri yeni alanlara aktarabilme, eleştirme, sorgulama, sınırlamalara karşı gelme gibi bir takım özellikleri kazandırması da beklenmektedir (Argon ve Selvi, 2011).

Günümüzde, artık okullarda beklenen en önemli görev, demokratik, yaratıcı, üretici, eleştirel ve çok yönlü düşünebilen, öğrenmeyi öğrenen, problem çözebilen, insanlara saygılı ve düşüncelere hoşgörü ile bakabilen sorumlu vatandaşlar yetiştirmektir (Aybek, 2006). Bu bireylerin yetiştirilmesinde de sorumluluk öğretmenlere düşmektedir. Çünkü bireyde davranış değişikliği yaratmayı amaçlayan çok önemli bir süreç olan eğitimin lokomotifidir öğretmendir (Aynal, Kumandaş ve Ersanlı, 2013). Öğretmenlerden meslek bilgisi ve becerilerine sahip olmasının yanı sıra yeniliklere açık olması, eleştirel düşünebilmesi ve mesleki etik ilkelere uygun davranışlar sergilemesi de beklenmektedir. Öğrencilerin olumlu eleştirel düşünme tutumu geliştirmeleri ve etik davranışlar sergileyebilmeleri, ancak öğretmenlerinin de olumlu eleştirel düşünme tutumu geliştirmiş olmaları ve mesleki etik ilkelere uygun davranışlar sergilemeleri ile mümkün olacaktır. Dolayısıyla öğretmen yetiştirirken öğretmen adaylarının bu eleştirel düşünme tutumları ve algıladıkları mesleki etik ilkelerinin ne düzeyde olduğunu belirlenmesi önem arz etmektedir.

Buradan hareketle bu çalışmanın temel amacı, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ile algıladıkları mesleki etik ilkelerini belirlemektir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara yanıt aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ile algıladıkları mesleki etik ilkeler arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları;
 - Cinsiyet
 - Sınıf düzeyi
 - Bölüme göre farklılık göstermekte midir?
3. Öğretmen adaylarının algıladıkları mesleki etik ilkeler;
 - Cinsiyet
 - Sınıf düzeyi
 - Bölüme göre farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Bu çalışmada genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2013–2014 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde okuyan öğretmen adayları oluşturmuştur. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde okuyan bütün programların (Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği, İngilizce Öğretmenliği, Okul Öncesi Öğretmenliği, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Resim Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği) birinci ve dördüncü sınıf öğretmen adayları ile çalışılmıştır. Programlardan tek şube olanlarda öğrencilerin tamamı, birden fazla şube olanlarda random yoluyla seçilen öğretmen adayları örnekleme alınmıştır. 269 kişi birinci sınıf, 291 dördüncü sınıf olmak üzere toplam 560 öğretmen adayı örnekleme oluşturmuştur.

Araştırmada üç farklı ölçme aracı kullanılmıştır. Bunlar araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu”, Özelçi tarafından geliştirilen “Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği” ve Manolova tarafından geliştirilen “Mesleki Etik İlkeler Ölçeği” dir.

Araştırmada, araştırmacılar tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” nda

öğretmen adaylarının cinsiyet ve sınıf düzeyleri ve bölümleri olmak üzere toplamda üç soru sorulmuştur. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarını belirleyebilmek için Özelçi tarafından geliştirilen “Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçeğin bilgi toplamaya isteklilik, öz düzenleme, çıkarımda bulunma, kanıta dayalı karar verme, neden aramaya açıklık olmak üzere beş alt boyutu bulunmaktadır. Ölçek 19 maddeden oluşmaktadır. Alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik katsayıları .52 ile .70 arasında değişmektedir. Manolova tarafından geliştirilen “Mesleki Etik İlkeler Ölçeği” öğretmenlerin mesleki etik ilkeleri adı altında Türkçe ile Rusça dillerinde Topluma, Okula, Mesleğe, Meslektaşlara, Öğrencilere ve Velilere yönelik mesleki etik ilkeler olmak üzere toplam altı alt ölçekten oluşturulmuştur. Alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik katsayıları .83 ile .94 arasında değişmektedir. Verilerin analizinde betimsel istatistiklerin yanı sıra öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ve algıladıkları mesleki etik ilkelerin cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenine göre analizinde Mann Whitney- U testi, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının ve algıladıkları mesleki etik ilkelerin öğrenim gördükleri bölümlere göre farklılaşp farklılaşmadığına Kruskal Wallis H-testi ile bakılmıştır. Ayrıca, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ile algıladıkları mesleki etik ilkeler arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemek için Pearson korelasyon katsayılarına bakılmıştır. Tüm analizlerde .05 anlamlılık düzeyi ölçüt alınmıştır.

Bulgular

1. Eleştirel Düşünme Tutumları ile Algılanan Mesleki Etik İlkeler Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumu ölçeği ile mesleki etik ilkeler ölçeğinden elde ettikleri toplam puanlar arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Tablo 1’de öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ile algıladıkları mesleki etik ilkelerinin korelasyonu verilmiştir.

Tablo.1 Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Tutumları ile Algıladıkları Mesleki Etik İlkelerin Korelasyon Analizi

r	N	p
,193	560	,000

Tablo 1’i incelediğimizde öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ile algıladıkları mesleki etik ilkeler arasında pozitif yönde, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r = ,193$; $p < 0,05$).

2. Eleştirel Düşünme Tutumuna İlişkin Bulgular

2.1. Eleştirel Düşünme Tutumları ve Cinsiyet

Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının cinsiyete göre dağılımları incelenmiştir. Tablo 2’de öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre eleştirel düşünme

tutumları ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Tablo.2 Öğretmen Adaylarının Cinsiyete Göre Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği Puanları Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss
Kız	376	74,03	7,97
Erkek	184	74,40	8,30

NOT: Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeğinden alınabilecek maksimum puan: 95, minimum puan: 19'dur.

Tablo 2'ye göre eleştirel düşünme tutum ölçeğinden elde edilen puanların ortalamaları kız öğretmen adaylarında $\bar{X}=74,03$ iken erkek öğretmen adaylarında $\bar{X}=74,40$ 'dır. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumu ölçeği puan ortalamaları arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olup olmadığına Mann Whitney U testi ile bakılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo.3 Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Mann Whitney U- Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Eleştirel Düş. Tutum Ölç. (Top)	Kız	376	279,11	104945,00	34069,00	,771
	Erkek	184	283,34	52135,00		
Neden Aramaya Açıklık	Kız	376	284,13	106833,00	33227,00	,445
	Erkek	184	273,08	50247,00		
Çıkarımda Bulunma	Kız	376	274,39	103171,50	32295,50	,195
	Erkek	184	292,98	53908,50		
Bilgi Toplamaya İsteklilik	Kız	376	275,12	103443,50	32567,50	,256
	Erkek	184	291,50	53636,50		
Kanıtı Dayalı Karar Verme	Kız	376	283,81	106711,50	33348,50	,486
	Erkek	184	273,74	50368,50		
Öz Düzenleme	Kız	376	272,03	102283,00	31407,00	,075
	Erkek	184	297,81	54797,00		

Tablo 3 incelendiğinde öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutum ölçeği toplam ölçek ve alt ölçeklerden elde edilen puanların cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir.

2.1. Eleştirel Düşünme Tutumları ve Sınıf Düzeyi

Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının sınıf düzeyine göre dağılımları incelenmiştir. Tablo 4'te öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre eleştirel düşünme tutum ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalama ve standart

sapma değerleri verilmiştir.

Tablo.4 Öğretmen Adaylarının Sınıf Düzeylerine Göre Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği Puanları Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Sınıf Düzeyi	N	\bar{X}	ss
Bir	269	74,10	7,71
Dört	291	74,19	8,41

NOT: Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeğinden alınabilecek maksimum puan: 95, minimum puan: 19'dur.

Tablo 4'e göre eleştirel düşünme tutum ölçeğinden elde edilen puanların ortalamaları birinci sınıf öğretmen adaylarında $\bar{X}=74,10$ iken dördüncü sınıf öğretmen adaylarında $\bar{X}=74,19$ 'dur. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının sınıf düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin analiz sonuçları, ölçeğin her bir alt boyutu ile birlikte Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo.5 Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği Puanlarının Sınıf Düzeylerine Göre Mann Whitney U- Testi Sonuçları

	Sınıf Düzeyi	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Eleştirel Düş. Tutum Ölç. (Top)	Bir	269	278,01	74783,50	38468,50	,726
	Dört	291	282,81	82296,50		
Neden Aramaya Açıklık	Bir	269	269,38	72463,00	36148,00	,116
	Dört	291	290,78	84617,00		
Çıkarımda Bulunma	Bir	269	275,28	74049,00	37734,00	,456
	Dört	291	285,33	83031,00		
Bilgi Toplamaya İsteklilik	Bir	269	289,07	77761,00	36833,00	,223
	Dört	291	272,57	79319,00		
Kanıtı Dayalı Karar Verme	Bir	269	274,36	73801,50	37486,50	,384
	Dört	291	286,18	83278,50		
Öz Düzenleme	Bir	269	287,36	77301,00	37293,00	,331
	Dört	291	274,15	79779,00		

Tablo 5 incelendiğinde öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutum ölçeği toplam ölçek ve alt ölçeklerden elde edilen puanların sınıf düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

2.3. Eleştirel Düşünme Tutumları ve Bölüm

Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının bölümlerine göre dağılımları incelenmiştir. Tablo 6'da öğretmen adaylarının bölümlerine göre Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalama ve standart sapma

değerleri verilmiştir.

Tablo.6 Öğretmen Adaylarının Bölümlerine Göre Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği Puanları Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Bölüm	N	\bar{X}	Ss
BÖTE	57	72.31	8.46
Fen Bil. Öğrt	68	74.04	7.88
İngilizce Öğrt.	43	76.20	8.74
Okul Öncesi Öğrt.	67	74.46	6.85
PDR	79	73.48	7.65
Resim Öğrt.	40	75.17	6.62
Sınıf Öğrt.	87	72.26	8.20
Sosyal Bil. Öğrt.	51	74.94	8.12
Türkçe Öğrt.	68	76.22	9.06

NOT: Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeğinden alınabilecek maksimum puan: 95, minimum puan: 19'dur.

Tablo 6'ya bakıldığında öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölüme göre en düşük Eleştirel Düşünme Tutumu Ölçeği puan ortalamasının "Sınıf Öğretmenliği" bölümünde okuyan öğrencilere ($\bar{X} = 72.26$) ait olduğu, en yüksek ortalamasının ise "Türkçe Öğretmenliği" bölümünde okuyan öğrencilere ($\bar{X} = 76.22$) ait olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının öğrenim gördükleri bölümlere göre farklılaşıp farklılaşmadığına Kruskal Wallis H-testi ile bakılmıştır. Toplam puan üzerinden elde edilen sonuçlar Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo.7 Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği Puanlarının Bölümlerine Göre Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Bölüm	N	Sıra Ort.	sd	X^2	P	U	
1.BÖTE	57	240.72	8				
2. Fen Bil. Ö.	68	275.08	8				
3.İngilizce Ö.	43	329.92	8			3>1	
4.Okul Ö. Ö.	67	285.10	8			9>1	
Eleştirel Düş. Tutum Ölç. (Top)	5.PDR	79	264.59	8	18.26	.019*	3>5
	6.Resim Ö.	40	298.58	8			3>7
	7.Sınıf Ö.	87	246.37	8			9>5
	8.Sosyal Bil. Ö.	51	293.64	8			9>7
	9.Türkçe Ö.	68	325.14	8			

* $p < .05$

Tablo 7'de Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği toplam puanlarına ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde; öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının öğrenim gördükleri bölümlere göre anlamlı olarak farklılaştığı [$X^2(sd=8, N=560)=18.26$]

görülmektedir. Farkın kaynağını bulmak için yapılan Mann-Whitney U-testi sonucunda “İngilizce Öğretmenliği” ile “Türkçe Öğretmenliği” lehine anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür.

3. Algılanan Mesleki Etik İlkeler İlişkin Bulgular

3.1. Algılanan Mesleki Etik İlkeler ve Cinsiyet

Öğretmen adaylarının algıladıkları mesleki etik ilkelerin cinsiyete göre dağılımları incelenmiştir. Tablo 8’de öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre Mesleki Etik İlkeler Ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Tablo.8 Öğretmen Adaylarının Cinsiyete Göre Mesleki Etik İlkeler Ölçeği Puanları Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss
Kız	376	312.79	33.97
Erkek	184	304.80	33.92

NOT: Mesleki Etik İlkeler Ölçeğinden alınabilecek maksimum puan: 355, minimum puan: 71’dir.

Tablo 8’e göre Mesleki Etik İlkeler Ölçeğinden elde edilen puanların ortalamaları kız öğretmen adaylarında $\bar{X}=312.79$ iken erkek öğretmen adaylarında $\bar{X}=304.80$ ’dir. Öğretmen adaylarının Mesleki Etik İlkeler Ölçeği puan ortalamaları arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olup olmadığına Mann Whitney U testi ile bakılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo.9 Öğretmen Adaylarının Mesleki Etik İlkeler Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Mann-Whitney U- Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Mesleki Etik İlkeler Ölç. (Top)	Kız	376	295.63	111157.50	28902.50	.002*
	Erkek	184	249.58	45922.50		
Topluma yönelik	Kız	376	290.84	109356.00	30704.00	.030*
	Erkek	184	259.37	47724.00		
Okula yönelik	Kız	376	297.10	111710.50	28349.50	.000*
	Erkek	184	246.57	45369.50		
Mesleğe yönelik	Kız	376	293.99	110538.50	29521.50	.005*
	Erkek	184	252.94	46541.50		
Meslektaşlara yönelik	Kız	376	291.74	109693.50	30366.50	.018*
	Erkek	184	257.54	47386.50		
Öğrencilere yönelik	Kız	376	294.94	110898.00	29162.00	.002*
	Erkek	184	250.99	46182.00		
Velilere yönelik	Kız	376	290.44	109204.00	30856.00	.037*
	Erkek	184	260.20	47876.00		

* $p < .05$

Tablo 9’u incelediğimizde öğretmen adaylarının Mesleki Etik İlkeler Ölçeği ve alt ölçeklerinden elde edilen puanların cinsiyete göre “kız” öğrenciler lehine anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur ($p<.05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında kız öğrencilerin algıladıkları mesleki etik ilkelerin erkeklerin algıladıkları mesleki etik ilkelerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.2. Algılanan Mesleki Etik İlkeler ve Sınıf Düzeyleri

Öğretmen adaylarının algıladıkları mesleki etik ilkelerin sınıf düzeyine göre dağılımları incelenmiştir. Tablo 10’da öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre Mesleki Etik İlkeler Ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Tablo.10 Öğretmen Adaylarının Sınıf Düzeylerine Göre Mesleki Etik İlkeler Ölçeği Puanları Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Sınıf Düzeyi	N	\bar{X}	Ss
Bir	269	309.28	33.34
Dört	291	310.98	34.88

NOT: Mesleki Etik İlkeler Ölçeğinden alınabilecek maksimum puan: 355, minimum puan: 71’dir.

Tablo 10’a göre Mesleki Etik İlkeler Ölçeğinden elde edilen puanların ortalamaları birinci sınıf öğretmen adaylarında $\bar{X}=309.28$ iken dördüncü sınıf öğretmen adaylarında $\bar{X}=310.98$ ’dir. Öğretmen adaylarının algıladıkları mesleki etik ilkelerin sınıf düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin analiz sonuçları, ölçeğin her bir alt boyutu ile birlikte Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo.11 Öğretmen Adaylarının Mesleki Etik İlkeler Ölçeği Puanlarının Sınıf Düzeylerine Göre Mann-Whitney U- Testi Sonuçları

	Sınıf Düzeyi	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Mesleki Etik İlkeler Ölç. (Top)	Bir	269	274.51	73843.50	37528.50	.400
	Dört	291	286.04	83236.50		
Topluma yönelik	Bir	269	279.04	75061.50	38746.50	.837
	Dört	291	281.85	82018.50		
Okula yönelik	Bir	269	283.70	76316.50	38277.50	.651
	Dört	291	277.54	80763.50		
Mesleğe yönelik	Bir	269	277.80	74727.50	38412.50	.703
	Dört	291	283.00	82352.50		
Meslektaşlara yönelik	Bir	269	273.10	73464.50	37149.50	.297
	Dört	291	287.34	83615.50		
Öğrencilere yönelik	Bir	269	273.16	73481.00	37166.00	.301
	Dört	291	287.28	83599.00		
Velilere yönelik	Bir	269	273.54	73583.50	37268.50	.327
	Dört	291	286.93	83496.50		

Tablo 11 incelendiğinde öğretmen adaylarının Mesleki Etik İlkeler Ölçeği toplam ölçek ve alt ölçeklerden elde edilen puanların sınıf düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0.05$). Ancak sıra ortalamalarına bakıldığında Mesleki Etik İlkeler Ölçeği ile Topluma Yönelik, Mesleğe Yönelik, Öğrencilere Yönelik ve Velilere Yönelik Mesleki Etik İlkeler alt ölçeklerinde dördüncü sınıf düzeyinin birinci sınıf düzeyine göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu söylenebilir.

3.3. Algılanan Mesleki Etik İlkeler ve Bölüm

Öğretmen adaylarının algıladıkları mesleki etik ilkelerin bölümlerine göre dağılımları incelenmiştir. Tablo 12’de öğretmen adaylarının bölümlerine göre Mesleki Etik İlkeler Ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Tablo.12 Öğretmen Adaylarının Bölümlerine Göre Mesleki Etik İlkeler Ölçeği Puanları Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Bölüm	N	\bar{X}	Ss
BÖTE	57	304.24	37.45
Fen Bil. Öğrt	68	313.60	29.95
İngilizce Öğrt.	43	313.60	35.29
Okul Öncesi Öğrt.	67	303.95	33.39
PDR	79	313.63	25.55
Resim Öğrt.	40	303.05	37.30
Sınıf Öğrt.	87	314.33	32.28
Sosyal Bil. Öğrt.	51	306.27	45.52
Türkçe Öğrt.	68	313.41	33.75

NOT: Mesleki Etik İlkeler Ölçeğinden alınabilecek maksimum puan: 355, minimum puan: 71’dir.

Tablo 12’ye göre öğretmen adaylarının bölümlerine göre en düşük Mesleki Etik İlkeler Ölçeği puan ortalamasının “Resim Öğretmenliği” bölümünde okuyan öğrencilere ($\bar{X}=303.05$) ait olduğu, en yüksek ortalamanın ise “Sınıf Öğretmenliği” bölümünde okuyan öğrencilere ($\bar{X}=314.33$) ait olduğu görülmektedir. Diğer bölümlerdeki Mesleki Etik İlkeler Ölçeği puan ortalamaları ise Fen Bilgisi Öğretmenliği okuyanlarda $\bar{X}=313.60$, İngilizce Öğretmenliği okuyanlarda $\bar{X}=313.60$, Okul Öncesi Öğretmenliği okuyanlarda $\bar{X}=303.95$, PDR okuyanlarda $\bar{X}=313.63$, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği okuyanlarda $\bar{X}=306.27$, Türkçe Öğretmenliği okuyanlarda da $\bar{X}=313.41$ ’dir. Öğretmen adaylarının algıladıkları mesleki etik ilkelerin bölümlerine göre farklılaşp farklılaşmadığına Kruskal Wallis H-testi ile bakılmıştır. Toplam puan üzerinden elde edilen sonuçlar Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo.13 Öğretmen Adaylarının Mesleki Etik İlkeler Ölçeği Puanlarının Bölümlerine Göre Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

	Bölüm	N	Sıra Ort.	sd	X ²	P
Mesleki Etik İlkeler Ölç. (Top)	BÖTE	57	255.89	8	9.902	.272
	Fen Bil. Öğrt	68	291.85	8		
	İngilizce Öğrt.	43	302.30	8		
	Okul Ö. Öğrt.	67	243.21	8		
	PDR	79	282.91	8		
	Resim Öğrt.	40	249.06	8		
	Sınıf Öğrt.	87	301.09	8		
	Sosyal Bil. Öğrt.	51	283.80	8		
	Türkçe Öğrt.	68	299.63	8		

Tablo 13'e göre Mesleki Etik İlkeler Ölçeği toplam puanlarına ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde; öğretmen adaylarının okudukları bölümlere göre anlamlı olarak farklılaşmadığı [$X^2(sd=8, N=560)=9.902$] görülmektedir.

Tartışma ve Yorum

1. Birinci Alt Amaca İlişkin Tartışma ve Yorum

Araştırma kapsamında öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ile algıladıkları mesleki etik ilkeler arasındaki ilişkiye bakılmış, eleştirel düşünme tutumları ile algıladıkları mesleki etik ilkeler arasında pozitif yönde, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .193$; $p < 0.05$). Yurt içinde yapılan araştırmalarda eleştirel düşünme ve etik arasındaki ilişkiyi ele alan bir çalışmaya ne yazık ki rastlanamamıştır. Ancak yurt dışında Paul (1988), Card (2002), Healey, Ribchester ve Ross (2011)'in eleştirel düşünme ile etik arasındaki ilişkiyi vurgulayan çalışmalar yaptığına ulaşılmıştır.

2. İkinci Alt Amaca İlişkin Tartışma ve Yorum

Araştırma kapsamında öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumunun bağımsız değişkenlere (cinsiyet, sınıf düzeyi, bölüm) göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu sonuca benzer olarak Şen (2009), Türkçe öğretmeni adayları üzerinde yaptığı çalışmada eleştirel düşünme tutumlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Özelçi (2012) de eleştirel düşünme tutumu ile cinsiyet arasında fark bulamamıştır. Akdere (2012) çalışmasında öğretmen adaylarının eleştirel düşünme öğretimine yönelik

tutumlarını incelemiş ve cinsiyete göre bir farklılık göstermediğine ulaşmıştır. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerini inceleyen Korkmaz (2009), Ekinci (2009), Kızıldağ (2011), Şenlik, Balkan ve Aycan (2011) ile Yüksel, Sarı-Uzun ve Dost (2013) de eleştirel düşünme eğilimlerinin cinsiyete göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır.

Bu çalışmada bir diğer bağımsız değişken olan sınıf düzeylerine göre eleştirel düşünme tutumları analiz edildiğinde, eleştirel düşünme tutumunun sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Bu sonuca benzer olarak Özelçi (2012) de eleştirel düşünme tutumu ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir fark bulamamıştır. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerini inceleyen Ekinci (2009) ile Yüksel, Sarı-Uzun ve Dost (2013) de sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark olmadığını sonucuna varmışlardır. Oysa normal şartlarda dördüncü sınıfta okuyan öğretmen adaylarının bilgi ve deneyimlerinin artması sonucunda eleştirel düşünme tutumlarının birinci sınıfta okuyan öğretmen adaylarına göre daha yüksek olması beklenmektedir.

Araştırmada analiz edilen bir diğer değişken olan öğrenim gördükleri bölümlere göre, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının “İngilizce Öğretmenliği” ile “Türkçe Öğretmenliği” lehine anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür. “BÖTE”, “PDR” ve “Sınıf Öğretmenliği” okuyan öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının ise diğer bölümlerde okuyanlara göre düşük olduğu bulunmuştur. Kürüm (2002) çalışmasında Almanca Öğretmenliği okuyan öğretmen adaylarının eleştirel düşünme gücünün diğer programlarda okuyan öğretmen adaylarına göre düşük olduğu, en yüksek eleştirel düşünme gücünün ise İlköğretim Matematik Öğretmenliği, İngilizce Öğretmenliği ve Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliğinde okuyanlara ait olduğunu bulmuştur.

3. Üçüncü Alt Amaca İlişkin Tartışma ve Yorum

Araştırma kapsamında öğretmen adaylarının algıladıkları mesleki etik ilkelerin bağımsız değişkenlere (cinsiyet, sınıf düzeyi, bölüm) göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Cinsiyete göre öğretmen adaylarının Mesleki Etik İlkeler Ölçeği ve alt ölçeklerinden elde edilen puanların “kız” öğrenciler lehine anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Bu sonuç kızların erkeklere göre etik ilkelere uygun davranışlar sergilemeyi daha çok benimsemiş olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Bu bulguyu destekler nitelikte birçok araştırmaya ulaşmak mümkündür. Bunlardan Özbek (2003) de beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerinin kadın öğretmenler lehine anlamlı olarak farklılaştığını bulmuştur. Manolova (2011) da Türkiye ve Moldova kamu okullarında görev yapan ilköğretim öğretmenlerinin mesleki etik ilkeleri benimseme durumunun yalnızca “öğrencilere yönelik mesleki etik ilkeler” ve “velilere yönelik mesleki etik ilkeler” boyutlarında kadın öğretmenler lehine farklılaştığını bulmuştur. Dayanç (2007) sınıf öğretmeni adayları ile yaptığı çalışmada kız öğretmen adaylarının mesleki etik düşünme düzeyinin erkek öğretmen adaylarından daha yüksek olduğunu bulmuştur. Stedham, Yamamura ve Beekun (2007) etik karar vermede cinsiyet faktörünü inceledikleri çalışmada kadınların daha etik bakış açısına sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Sınıf düzeyi değişkenine göre öğretmen adaylarının Mesleki Etik İlkeler Ölçeği toplam ölçek ve alt ölçeklerden elde edilen puanların anlamlı olarak farklılaşmadığı

görülmektedir. Obuz (2009) da benzer şekilde öğretmen adaylarının okumakta olduğu sınıf düzeyine göre etik görüşleri arasında anlamlı bir fark bulamamıştır. Oysa dördüncü sınıf öğretmen adaylarının mesleki etik ilkelere yönelik bilgi ve becerilerinin artmasına bağlı olarak mesleki etik ilkelere yönelik algılarının da birinci sınıf düzeyine göre anlamlı olarak artması beklenmektedir. Pelit ve Güçer (2006) ise öğretmen adaylarının etik algılamalarının yalnızca öğrencilerle ilişkiler boyutunda dördüncü sınıfta okuyan öğretmen adaylarının birinci sınıfta okuyan öğretmen adaylarına göre daha hassas olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bu çalışmada, öğrenim görülen bölüm değişkenine göre öğretmen adaylarının algıladıkları mesleki etik ilkelerin anlamlı olarak farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum eğitim fakültelerinde etik dersinin hiçbir bölümde olmamasından kaynaklı olabilir. Ülkemizde ne yazık ki etik ile öğrenim görülen bölüm arasında yapılan çok az araştırma bulunmaktadır. Bunlardan Altinkurt ve Yılmaz (2011) da araştırmasında öğrenim görülen programa göre öğretmen adaylarının etik dışı davranışlar hakkındaki görüşlerin değişmediğine ulaşmıştır. Yapılan araştırma sayısının azlığı bölüm değişkeni ile ilgili yorum yapabilmeyi güçleştirmektedir.

Öneriler

Öğretmen adaylarının öğrencilerinde olumlu eleştirel düşünme tutumu ve etik algı geliştirebilmeleri için öncelikle kendilerinin bu özelliklere sahip olması gerekir. Özellikle birinci ve dördüncü sınıflarda anlamlı fark çıkmaması eleştirel düşünme ve etikle ilgili herhangi bir ders ya da etkinliklere yer verilmemesinden kaynaklanabilir. Bu sonuçtan yola çıkarak eğitim fakültelerinde eleştirel düşünme ve etik içerikli dersler yahut etkinliklere yer verilebilir.

Ülkemizde eleştirel düşünme ve etik ilişkisi üzerine yapılan herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu konuda literatüre katkısı olacak farklı çalışmalar yapılabilir. Örneğin farklı ölçme araçlarını kullanarak eleştirel düşünme ve etik arasındaki ilişkiye bakılabilir. Ya da bu alana yönelik daha çok nicel çalışmalar bulunduğu nitel araştırmalar yapılabilir.

Kaynaklar

- Akdere, N. (2012). *Türkiye’de Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerileri, Eleştirel Düşünme Öğretimine Yönelik Tutumları ve Öz Yeterlik Seviyeleri*. Yayınlanmamış Doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Altinkurt, Y., ve Yılmaz, K. (2011). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlerin Mesleki Etik Dışı Davranışlar İle İlgili Görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(22), 113-128.
- Argon, T., ve Selvi, Ç. (2011). Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimleri. *Journal of Educational and Instructional Studies*, 1(1), s. 93-100.
- Aybek, B. (2006). *Konu Beceri ve Temelli Eleştirel Düşünme Öğretiminin Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Düzeyine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

- Aynal, Ş. Ö., Kumandaş, H., ve Ersanlı, K. (2013). Okul Öncesi Öğretmenlerine Yönelik Mesleki Etik İlkeleri Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14(1), s. 429-442.
- Card, R. F. (2002). Using Case Studies to Develop Critical Thinking Skills in Ethics Courses. *Teaching Ethics*, 3(1), 19-27.
- Dayanç, T. (2007). *Sınıf Öğretmenliği Aday Öğretmenlerinin Mesleki Etik Konusundaki Görüşleri ve Mesleki Etik İnkilemleri Çözümleme Biçimleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Demir, M., ve Uluçınar, U. (2012). Eleştirel Düşünmenin Önemi ve Öğretimi. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*(146), 62-66.
- Doğanay, A. (2010). Üst Düzey Düşünme Becerilerinin Öğretimi. A. Doğanay (Ed.), *Öğretim İlke ve Yöntemleri içinde* (s. 304-352). Ankara: Pegema.
- Ekinci, Ö. (2009). *Öğretmen Adaylarının Empatik ve Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Healey, R. L., Ribchester, C., & Ross, K. (2011). The Ethical Student': Teaching Ethics for Critical Thinking in the Undergraduate Curriculum. *Society for Research into Higher Education Conference Proceedings*.
- Kızıltaş, Y. (2011). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının ve Sınıf öğretmenlerinin Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Van İli Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Korkmaz, Ö. (2009). Öğretmenlerin Eleştirel Düşünme Eğilim ve Düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 10(1), 1-13.
- Kürüm, D. (2002). *Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Gücü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Manolova, O. (2011). *Mesleki Etik İlkelerine İlişkin Türkiye ve Moldova'daki İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Görüşleri*. Yayınlanmamış Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Obuz, Ü. (2009). *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğiyle İlgili Etik Olmayan Davranışlara İlişkin Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Özbek, O. (2003). *Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Etik İlkeleri ve Bu İlkelere Uyma Düzeyleri*. Yayınlanmamış Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Özelçi, S. Y. (2012). *Eleştirel Düşünme Tutumunu Etkileyen Faktörler: Sınıf Öğretmeni Adayları Üzerine Bir Çalışma*. Yayınlanmamış Doktora tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Paul, R. W. (1988). Ethics without Indoctrination. *Educational leadership*, 45(8), 10-19.
- Pelit, E., ve Güçer, E. (2006). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğiyle İlgili Etik Olmayan Davranışlara ve Öğretmenleri Etik dışı Davranışlara Yönelten Faktörlere İlişkin Algılamaları. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*(2).
- Seferoğlu, S. S., ve Akbıyık, C. (2006). Eleştirel Düşünme ve Öğretimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, s. 193-200.
- Stedham, Y., H.Yamamura, J., & Beekun, R. I. (2007). Gender Differences in Business Ethics: Justice and Relativist Perspectives. *Business Ethics: A European Review*, 16(2), 163-174.

- Şen, Ü. (2009). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Eleştirel Düşünme Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 1(2), 69-89.
- Şenlik, N. Z., Balkan, Ö., ve Aycan, Ş. (2011). Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerileri: Muğla Üniversitesi Örneği. *Celal Bayar Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 7(1), 67-76.
- Yüksel, N. S., Sarı-Uzun, M., ve Dost, Ş. (2013). Matematik Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimleri [Özel Sayı]. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (1)*, 393-403.

